

SPF Håbo till Dannemora och Österbybruk

En kylig morgon i maj för 44 medlemmar i SPF Håbo med buss mot malmfälten i Roslagen.

Aningen yrvakna resenärer debarkerar bussen i Dannemora

Det var resekommittén, med Staffan Wohrne i spetsen, som arrangerat resan till Dannemora gruvor och Österbybruk. Gruvdrift och järnhantering i Uppland har varit av stor betydelse för landet, och de genererade stora förmögenheter för bruksägarna. Processen tog verklig fart i början av 1600-talet sedan man arrangerat arbetskraftsinvandring från Belgien och Frankrike av valloner som behärskade konsten att smida järn. Några dagar före resan hade Staffan en introduktion om resmålen.

Vid Dannemora gruvor fick resenärerna träffa dagens duktiga guide, Annika Trolin Andersson (till höger). Hon berättade att här bröts malm redan på vikingatiden. Gruvdriften effektiviserades efter hand och på 1600-talet levererade gruvorna malm till 32 järnbruk i Uppland. På den tiden gjordes brytningen i dagbrott varav det finns ett 50-tal inom området. Det största av dem är

Storrymningen som är 100 m djup. Senare fortsatte brytningen under jord, och i början av 1900-talet var gruvan den största i Sverige. Anläggningen stängdes 1992 för att åter öppnas 2008 av Dannemora Mineral AB. Järnmalm från härifrån är av god kvalitet men det finns även guld, silver och koppar i området. Gruvan är i stort sett länsdumpad och man bryter nu på 300-m nivå.

Ett intressant namn i Dannemoras historia är Mårten Triewald. Det har ofta varit problem med vatteninströmning i gruvan, och Triewald fick ansvaret för att installera ett pumpverk drivet av en ångmaskin efter engelsk konstruktion redan 1728. Ångmaskinen var den första i Sverige, men verket fungerade inte så bra och snart återgick man till hästdraget pumpverk.

Efter en god lunch på Österby bruks herrgård (ovan) tog Annika åter hand om sällskapet för att visa hur malm blir järn. När vallonerna kom till Österby ökade produktionen samtidigt som behovet av järn till vapen för det pågående kriget ökade. Senare exporterades den största delen av producerat stångjärn till England och Sheffield. Järnet hade hög kvalitet och tidvis låg priset nära priset på guld. Den vattenhjulsdrivna vallonsmedjan med blåsmaskin och stångjärnshammare som visas idag togs i bruk 1794 och lades ner omkring år 1900. Maskiner och härdar har restaurerats och visas i arbete vid några tillfällen på sommaren och utgör ett enastående industriminnesmärke.

Maskiner och härdar har restaurerats och visas i arbete vid några tillfällen på sommaren och utgör ett enastående industriminnesmärke.

Efter en rundvandring på bruksområdet (bl. a. med vidstående klocktorn i blickfånet) tog sällskapet avsked av Annika och efter en kaffepaus på hembygdsgården startade bussen med kurs mot Bålsta.

Staffan och chauffören avtackades med applåder innan resan avslutades i hemkommunen.

Sverker Jonasson